

Сулаймон Конуний (1494 йил 6 ноябрь - 1566 йил 5/6 сентябрь)- усмонийлар хукмдори (1520 - 1566).

Отаси Салим ва-фотидан сўнг тахтга чиккан. Сулаймоннинг хотини Роксолана (Анастасия Лисовская) султоннинг бошка хотинидан бўлган ўғилларини йўқотиб, ўгли Салимнинг тахтга чиқиши учун кўплаб фитналар уюштирди. Шунингдек, султон синглисининг эри - вазири аъзам Иброхим пошшо Паргалий (1532 - 1536) унинг фитнаси туфайли бўғиб ўлдирилди. Ўрнига кўёви Рустам пошшо (1544-1553, 1555 - 1561)ни ўрнатди. Рустам 1553 йили Роксоланага султоннинг черкас хотини Мохидаврондан бўлган суюкли ўгли Мустафони йўқ қилишга ёрдамлашди. Мустафо ва унинг ўғиллари султоннинг кўз олдида катл этилди. Салим тахт вориси бўлиб қолди. Бирок 1558 йили Роксолана вафот этгач, унинг бошка ўгли Боязид 1559 йили исён кўтарди. Исёнчи қўшини султон қўшини томонидан мағлуб этилди, ўзи эса Эронга қочиб ўтди. Шох Тахмосп I у ни 400 000 олтин эвазига султонга тутиб берди. 1461 йили исёнчи Боязид катл этилди, шунингдек, 5 ўгли ҳам (энг кичиги 3 ёш эди) ўлдирилди. Султон Сулаймон

1566 йили вафот этган.

Салим 1 43 ёшида навбатдаги юриш пайтида вафот этганди. 1520 йили тахтга ўгли Сулаймон ўтирди. У ишни XV аср охирларидан боскин уюштирилаётган Венгрияга хужум қилишдан бошлади. Венгрия устидан галаба туркларга Марказий Европага йўл очиш билан бирга муҳим савдо магистралари хисобланган Дунай дарёси устидан назорат ўрнатишга хизмат қиларди.

1521 йили турклар ўшанда Венгрия қироллигига қарашли Белградни қамал қилишди. Шаҳар гарнизони туркларнинг 20 га яқин хужумини қайтарди. Дунай дарёси соҳилларига мустаҳкам ўрнатилган тўплар шаҳарни тинимсиз ўққа тутди. Шаҳарда бор-йўғи 400 жангчи қолганда химоячилар таслим бўлди. Асирларнинг қўпчилиги ўлдириб юборилди. Белград олингач, Сулаймон I Венгрияга юриш қилишни бироз кечиктирди. У 10 минг кишини жойлаган 300 та кемада Родос оролига хужум қилди. Родос рицарларининг ҳарбий кемалари Истанбулни Арабистон яриморали билан боғлайдиган ҳудудпарда турк кемаларига хужум қилди. Турклар Родосга 1522 йил июль ойи охирида тушишди. Орол жуда қаттиқ қаршилик қўрсатди, турклар қатта талафот қўришига қарамасдан қамални давом эттиришди. Факатгина Сулаймон I 100 минг кишилик қўшин билан ёрдамга етиб қолганда, турклар галабага эришди. 1522 йил декабрида қалъа таслим бўлди, бироқ уруш туркларга қимматга тушди. Улар 50 минг аскардан айрилди. Яничарлар Родосни ер билан яқсон этишди, султон эса Мехмет II нинг биродарқушлик қонунига риоя этишга қиришди. Сулаймон I шаҳарда Боязид II нинг жияни (акаси Жомнинг ўғли) яширинганини билиб, уни топиб ёш ўғли билан бирга ўлдириб юборишни буюрди.

1524 йили турк флоти Жиддадан йўлга чиқиб, Кизил денгизни португаллардан тозалашди.

1525 йили Киликия дехқонлари галаёни бошланиб, султон қўшинларига зарбалар беришди. Сивасгача бўлган ерларни қўлга қиритишсада, 1526 йили кўзғолон бостирилди. Ўша йили Малатия туманидаги кўзғолонда 30 мингга яқин киши қатнашди. Улар исёنни бостириш учун юборилган султон қўшинини тор-мор этишди. Қарамон бейларбейи кўзғолон раҳбарларига ерларини қайтариб яна бир қанча имтиёзлар бергачгина, исён бостирилди. Факат таслим бўлмай кўзғолонни давом эттирганларгина қўлга туширилиб қатл этилди.

1526 йили августда кизилбош Сулун ва Бобо Зуннун бошлиқ қишлоқлар исён қўтарди. Исёнчилар Қарамон бейи қўшинини тор-мор этишди, Қайсери ва Токат ҳудудини қўлга қиритишди. Пекин 1526 йил сентябрда Сивас ноиблари уларни мағлуб этди. Кўзғолончилар бошлиғи Бобо Зуннун жангда ҳалок бўлди.

Орадан қўп ўтмай Киликияда исён бошланди. Бу ерда Қаландар Чалабий бошлиқ 30 минг киши бош қўтарди. У ўзини Қаландаршоҳ деб номлади. 1527 йил ёзида Анатолия бейларбейи қўшини исёнчилар томонидан тўлиқ мағлуб этилди. Пекин Қаландарга қўшилган айрим иқтдорлар султон қўшинига хизмат қилиб уни тутишга қўмаклашишди. Қаландар бўлинмалари ҳал қилувчи жангда тор-мор қелтирилди, ўзини асирга олиб қатл этишди. Бундан ташқари, Адана 5 минг кишилик кўзғолон қўтарилди ва тез орада

бостирилди.

1526 йил апрелида турк кўшини (100 минг жангчи ва 300 тўп) дехконлар норозилиги ва феодаллар фитнаси камраб олган Венгрияга юриш бошлади. Бир неча юз яничарлар чиккан кемалар Дунай бўйлаболга интилиб, куруклик кўшинларига йўл очишди. Венгер катта ер эгалари дехконлардан шунчалик каттик кўркишардики, душман билан урушиш учун уларни куруллантиришмади. 1526 йилнинг июлида турклар Петерварадин калъасини камал килишди. Улар девор тагини кавлаб портлатишга муваффақ бўлишди. Девор кулаган ердан ёриклар очилгач, турклар калъага хужум бошлади. Петерварадин ишгол килинди. Тирик колган 500 нафар химоячи катл этилди. 300 нафар киши кулга айланди.

Венгриядаги энг мухим жанг Дунайнинг ўнг киргогидаги текисликда - Мохач шахри олдида 1526 йил 29 август куни юз берди. Венгер армияси турклардан анча кам эди. Уларда 25 минг жангчи ва 80 та тўп бўлган. Венгерлар Трансильваниядан келаётган венгер магнати Янош Запольяи кўшинини кутиб аскарларини кўпайтиришлари мумкин эди. Бирок турклар Мохачда кўринишлари билан, кирол уларга хужум килишни буюрди. Сулаймон I венгер отликларига туркларнинг биринчи линиясини ёриб ўтишга имкон берди, киролнинг отликлари яничар бўлинмалари билан тўкнашувга киришганда, артиллерия кутилмаганда уларни ўкка тутди. Венгер кўшини бутунлай кириб ташланди. Кирол ҳам халок бўлди. Мохач ўт кўйиб таланди.

Мохачдаги галаба туркларга Венгрия пойтахтига йўл очди. Жангдан икки хафта ўтгач Сулаймон I Буда шахрига кирди, шахар жангсиз таслим бўлди. Ўзини вассал деб тан олган Янош Запольяи киролга айланди. Кейин турклар ўзи билан минглаб асирларни олиб ортга кайтишди. Венгрия жуда катта зарар кўрди, 200 мингдан ортик одам, яъни аҳолининг 1/10 қисми халок бўлганди. Султон кўшини Венгрияни тарк этиши билан, Янош ва австрияпараст венгер феодаллари ўртасида тахт талашиш бошланди. Эрцгерцог Австрийский Будани босиб олди. Запольяи султондан ёрдам сўради. Бу султоннинг Венгрияга янги юриш килишига олиб келди.

1527 - 1528 йилларда турклар Босния, Герцоговина ва Славонияни эгаллашди.

Султон Кичик Осиёдаги галаёнларни бостиргач Австрияга зарба бериш ва Янош Запольяи ҳукуматини тиклаш учун Венгрия юришига тайёрлана бошлади. 1529 йил сентябрида турклар Запольяи бўлинмалари кўллаши туфайли Будани кўлга киритишди ва султон одамлари венгер тахтига ўрнатишди. Кейин султон кўшинлари Венага юрди. Турклар 1529 йил 27 сентябрдан 14 октябргача Венани Камал килишди. Калъа деворлари жуда кучли, 20 минг химоячи ва 70 тўп бор эди. Сулаймон I 120 минг кишилик кўшин ва 300 тўпга эга бўлган. Дунайдаги турк флоти ҳам кўплаб жангчилари бор эди. Турклар калъа деворларини портлатишга уринишди. 9 октябрь куни деворнинг бир ери портлатилгач, ёриклар пайдо бўлди. 3 кун мобайнида турклар мана шу ердан киришга ҳаракат килишди, бироқ олга юришнинг имкони топилмади. Султон 14 октябрь куни хал килувчи хужумга буйрук берди. Лекин шахарни кўлга кирита билмадилар. Бу вақтда туркларда озик-овкат танқислиги сезила бошлади. Курбонлар сони 40 мингга етиб колганди. Султон 16 октябрь куни Венадан чекинишга буйрук берди. Турклар орқага

кайтишда ўзи билан 10 мингга якин кишини асир килиб олиб кетишди.

1530 йили Австрия ва Усманийлар давлати ўртасида тинчлик музокаралари олиб борилди, бироқ султон Фердинандни венгер кироли деб тан олмади. 1532 - 1533 йилларда Сулаймон I тўртинчи марта Венгрияга юриш қилди, лекин юриш испан кироли Карл V ва Мукаддас Рим империяси ҳукмдори томонидан тўхтатилди. 1533 йил 23 июль куни Истанбулда турк-австрия тинчлик битими имзоланди. Битимга биноан, ҳар йили султонга ўлпон тўлаш ва султон вассали Янош Запольяи бошқараётган Шаркий Венгрияга ҳужум қилмаслик шарти билан Гарбий ва Шимоли-Гарбий Венгрия Австрияга ўтди. Бу битим амалда Венгриянинг иккига бўлинганини билдирарди.

Сулаймон I даврида турк қўшини бир неча марта Шаркка юриш қилди. 1533 - 1535 йилларда Сулаймон Эрон билан уруш олиб борди. Турклар Табризни уч марта эгаллашди. Тахмосп I қўшини туркларга жиддий қаршилиқ кўрсатолмади. 1534 йил декабрда султон қўшинга шахсан ўзи бошчилик қилиб Багдод ва бутун Ирокни қўлга киритди. Багдод аҳолиси Сулаймон I ни ҳурмат билан кутиб олди. Ирокда шиаларга қарши қайфият қучайди.

1529 йили Марказий Ирокда сафавий ноибига қарши қўзғолон қўтарилганди. Қўзғолончилар Багдодни олиб, уларнинг раҳбари Зулфикорбек шаҳар қалитларини султонга топширди ва унинг номидан пул зарб қилишни йўлга қўйиб, Ирокни султон ҳимоясига олишни сўраб элчилар жўнатди. Султон Австрия билан урушда банд бўлгани учун ҳеч қандай ёрдам кўрсатмади. Тахмосп I қўшини қўзғолончиларни енгган, лекин шиаларга қарши қайфият пасаймаганди.

Султонга Басра, Хузистон, Луристон, Баҳрайн ва Форс кўрфазининг жанубий сохилларидаги майда амирликлар бўйсунди (Басрани турклар 1546 йили эгаллашган). Сулаймон Багдодда тўрт ой бўлди. У суннийларга ҳукмронлик мавқеини қайтариб берди. Ирок ҳудуди, Усманийлар давлатида бўлгани каби, иёлотлар (вилоятлар)га бўлинди, солиқ солиш ва ердан фойдаланиш усмонийлар тизимига мосланди. Султон 1535 йили Ирокда 32 минг кишилиқ қўшин қолдириб Багдодни тарк этди. Багдодда минг нафар яничар ҳам қолдирилди. Кейин султон Табризга қайтиб, аскарларига пул мукофотлари таркатди.

XVI асрнинг 30 - 70-йилларида Тунисда усмонийлар ҳукмронлигини ўрнатишга ҳаракат қилинди. 1533 йили Хайриддин Барбаросса усмонийлар флоти қўмондони - капудан пошшо этиб тайинланди. 1534 йили 80 та кема ва 8 минг аскардан иборат Хайриддин Барбаросса бошчилигидаги турк эскадраси Тунис шаҳрига етиб келди. Киска тўқнашувдан сўнг ҳафсийлар пойтахти кулади. Туниснинг бошқа шаҳарлари туркларга жангсиз топширилди. 1535 йили султон бир қатор шаҳарларда турк гарнизонларини жойлаштирди. Ўша йили туркларга қарши бадавий қабилалар исён қўтарди, Кайрувон жангида султон артиллерияси уларни саросимага солиб пароканда қилди. Мағлубиятдан сўнг бадавийлар султон ҳукуматини тан олишди. Шу пайтда Тунис ички ишларига Карл V аралаша бошлади. У Тунис сохилларига 30 минг аскарли 400 кемадан иборат катта флот жўнатди. 1535 йил июлдаги жангда Карл V қўшини Хайриддин Барбаросса бошчилигидаги туркпарни енгди. 21 июль куни испанлар Тунис шаҳрини эгаллашди. Улар

шахарни аёвсиз талади, масжид, Мадраса ва кутубхоналарни вайрон килди. Боскинчилар киргинда болалар ва аёлларни ҳам аяшмади. Ўша кунларда шаҳарнинг учдан бир аҳолиси ҳалок бўлди. Ўн минглаб кишилар кулликка солиниб ҳайдаб кетилди. Пойтахтни кўлга киритгандан сўнг испанлар Туниснинг шимоли-шарқини тўла босиб олишди, жумладан, Бизерту шахрини ҳам. 1535 йил августида Карл V армадаси Тунисни тарк этди, лекин денгиз бўйидаги шаҳарларда испан гарнизонлари қол-дирилди.

1536 йили Сулаймон I узок йиллардан бери Италия ҳудудини назорат қилиш учун Карл V билан урушаётган француз кироли Франциск I билан яширин битим тузди. Жазоирлик денгизчилар энди Франциянинг жанубида эркин ҳаракат қилиш ҳуқуқига эга бўлдилар.

1537 йили жазоирийлар Ўрта ер денгизида ҳарбий ҳаракатларини бошлаб юборишди. Хайриддин Корфа оролини талади, Апулия соҳилига ҳужум қилди ва Неаполга таҳдид солди.

30-йилларнинг иккинчи ярмида турк кўшини Жануби-Шарқий Европада ҳарбий ҳаракатлар олиб борди. 1538 йили Молдова яна бир марта таланди. Сулаймон I ҳар йили ўлпон тўлашга рози бўлган маҳаллий боярлардан Молдова ҳукумати бошлигини тайинлади. Шундан сўнг Сулаймон I Прут ва Днестр дарёлари орасидаги Бессарабия ерларига ўрнашиб, ўша пайтда Польшага қарашли бўлган Украинага қарши плацдармга айлантирди.

1538 йили Венеция Карл V ва Рим папаси билан иттифок тузиб туркларга қарши уруш эълон қилди, жанглар, асосан, денгизда олиб борилди. Икки йил мобайнида (1537 - 1539) турк флоти Хайриддин Барбаросса бошчилигида Венецияга қарашли Занте, Эгина, Чериго, Андрос, Парос, Насос каби 20 дан ортиқ оролни эгаллади. Турклар Далмацияда қишлоқ ва шаҳарларни талашди. 1538 йил 28 сентябрда бўлган денгиз жангларининг бирида Андреа Дореа бошлиқ иттифокчи душманларини тор-мор қелтиришди. Бу уруш (1535 -1540) натижасида Усманийлар давлатига Далмациянинг бир қанча шаҳарлари ўтди. Венецияликлар эса султонга қатта миқдорда ўлпон тўлашга мажбур бўлишди.

Яманни бўйсундириш узоққа чўзилди. 1517 йили Яман Мисрдан қочган мамлуклар ҳукми остига тушганди. Шундан кейин усмоний султонлар Яманга бир неча бор ҳарбий гуруҳлар юборишди. Баъзан мамлуклар ва зайдий шиалари ўртасидаги қурашга аралашиб туришди, баъзан португаллар босқинига қарши қурашда Хадрамавтдаги Касирийлар салтанатига ёрдам бериб, Ямандаги воқеаларга таъсир ўтказишди. 1538 йили турклар Жанубий Арабистон ва Хиндистонга юриш бошлади. 13 август куни турк флоти Сувайшдан чиқди ва 3 август куни Аданга етиб қелди. Маҳаллий ҳукмдор Амир уларни яхши қутиб олди, бироқ мачтада дорга тортилди. Адан истило қилиниб, шаҳар таланди. Хиндистонга муваффақиятсиз юришлардан кейин турклар бутун Яманни кўлга қиритишди ва у ерда турк бошқа-рув тизимини жорий қилишди. Яман султон давлатига қўшиб олинди, Хадрамавт ҳукмдори эса Сулаймон I нинг вассали бўлиб қолди. Бироқ Яманнинг тоғли минтақалари аҳолиси турк давлатини қўлламади.

Ямандан сўнг турклар Гужаротга юриш уюштириб португалларга қарашли Диуни қамал

килишди. Махаллий мусулмонлар туркларга ёрдам берди. Калъа таслим бўлишига якин колганди. Бирок португаллар ёрдамга келаётгани хакида хабар таркалди. Гужаротликлар шартномани бузиб туркларни кириб ташлади. Шундай килиб, султоннинг Хинд океанидан европаликларни кувишга уриниши муваффакиятсиз чикди, лекин курукликдаги жангларда турклар галаба кетидан галабага эришишарди.

1540 йил 20 октябрь куни султон Венецияни сулх тузиб Хайриддин томонидан эгалланган худудларни, шунингдек, Мореядаги Наполи ди Романо ва Мальвазияни топширишга кўндирди. Колаверса, 30000 дукат товон тўланди. Ўрта ер денгизида хукмронлик Лепанто жангига (1571) турклар кўлига ўтди.

1541 йили Австриянинг туркларга карши курашини кўллаб-кув-ватлаётган Карл V Шимолий Африкада усмонийларга зарба беришга ҳаракат килди. 1541 йил 19 октябрда 500 кемадан ва 24 минг кишилик кўшиндан ташкил топган армадаси Ал-Жазоир шахрига рейд уюштирди. Турк ноиб Хасан оганинг кўл остида 10 мингга етар-етмас аскар бор эди. 25 октябрь куни Карл V кўшини шаҳарни камал килиш учун ҳаракат бошлади. Об-хаво бунга халакит берди. Кечга якин бўрон кўтарилди ва испанларнинг учтадан битта кемаси сохилдаги қояларга урилди. Бўрон пайтида испанлар артиллериясидан маҳрум бўлди. Порох ивиб ярқисир холга келди. Шунга қарамай, Карл V ва унинг лашкарбошиси герцог Альба Ал-Жазоирга ҳужум қилишди. Ҳамма ҳужумлар катта талафотлар эвазига бартараф этилди. Уч кун ёккан жала кўшинни ёмон аҳволга солиб қўйди, озик-овқат бузилди. 150 кемаси ва 12 минг аскардан айрилган қирол қайтишга буйруқ берди. Бу муваффакиятсизликдан сўнг Карл V Ал-Жазоирда Усмонийлар давлати хукмронлиги ўрнатилишига рози бўлди.

1540 - 1547 йилларда султон кўшини Венгрияга карши яна уруш олиб борди. 1541 йили улар тагин Будани олишди. 1543 йили эса Эстерг қалъасини кўлга киритишди. Будада яничарлар гарнизони жойлаштирилди, турклар томонидан эгалланган Венгриянинг бошқа жойларида ҳам турк маъмурияти иш бошлади. Бу сафар Буда учун бўлган курашга 1547 йили Эдирнада имзоланган шартнома нукта қўйди. Шартнома бўйича, Венгер қироллиги 3 қисмга бўлинди -Гарбий ва Шимолий Венгрия габсбурглар хукмронлиги остида қолди, Марказий Венгрия турк ноиб томонидан бошқариладиган бўлди. Шарқий ерлар, жумладан, Трансильвания султон вассаллигида қолди. Трансильвания учун кураш 1551 - 1562 ва 1566 - 1568 йиллардаги турк-австрия урушлари келиб чиқишига сабаб бўлди. Бу уруш давомида турклар Темешвар (1552), Эгер (1553), Сигетвар (1566) ва бошқа қалъаларни кўлга киритишди. Эрлау қалъаси гарнизони каттик қаршилик кўрсатди. 38 кунлик камалдан сўнг турклар қалъани кўлга киритиш ниятидан воз кечишди. Бу урушлар Австрия ва Усмонийлар давлатининг венгер ерларидаги чегараларига ўзгариш киритмади.

Франция Европа жамоатчилиги босими остида Усмонийлар давлати билан иттифокни узишга мажбур бўлди. Лекин турк флоти 1543 йили Ниццани олишда, 1553 йили Корсикани эгаллашда французларга ёрдам берди.

Усмонийлар давлати ва Москва давлати ўртасида вазият кескин эди. Бунга асосий сабаб Москва давлатининг Крим хонлиги билан уруш холатида бўлганидир.

1547 - 1548 йилларда Яман ва Хадрамавтнинг турли ерларида кўзгонлар юз берди, лекин султон кўшинлари бу исёнларни бостирди. Султон Гарбда тинчлик сулхи тузгач эътиборини Шаркка қаратди. Ширвон ноиб Тахмосп I нинг укаси Апкасининг шохга қарши қурашгани султоннинг кейинги юришларида фойда келтирди. Сафавийлар давлатида тахт таллашиш бошланди. Алкас шох кўшинидан енгилгач Истанбулга бориб султон саройидан паноҳ топди ва Сулаймон I дан ёрдам сўради. Харбий ҳаракатлар яна бошланди. 1548 йили султон кўшинлари Жанубий Озарбайжон ҳудудидан ўтиб, яна Табризни эгаллади (шох пойтахтни Казвинга кўчирди). Эрондаги турк аскарлари Кум ва Кошонгача бориб, Исфаконни забт этишди. Уша йили турклар бир неча қулик қамалдан сўнг Ван қалъасини эгаллаб, Жанубий Арманистондаги Ван қўли қавзасини истило қилишди. Шарқий Арманистон ва Жанубий Грузияга ҳам юриш уюштирилди. 1552 йили Ереванни, 1554 йили Нахичеванни олишди.

1555 йил май ойида Амасьяда сулх тузилди. Сулҳга кўра, Ирок Усманийлар давлатига ўтди, бироқ Озарбайжон Эрон таркибида қолди. Грузия қарби (Имеретти) ва Арманистоннинг қарбий минтақаси султон, шарқий минтақалари Эрон ҳуқуқига ўтди. Уша даврдан бошлаб узок йиллар Арманистон ва Грузия Усманийлар давлати ва Эрон ўртасида талаш бўлиб, маҳаллий аҳолига қатта зарар келтирилди.

1547 - 1554 йилларда усманийлар флоты бир неча бор португал флотига талафот етказди. 1550 йили турклар Қатифни португаллардан қортиб олишди. 1552 йили турк эскадрасы 30 та қемада 16 минг аскар билан Сувайшдан Уммон соҳилларига йўналди. 1552 йили икки ҳафталик ўққа тутишдан сўнг португалларнинг йирик қалъаси-Маскат эгалланди. Лекин 1553 йили португаллар турк эскадрасини Хурмуз бўғозида, 1554 йил августда Маскатда енгилди. Бу ҳудуддаги денгиз ҳуқуқронлиги Португалия қўлида қолди.

Кейинчалик Усманийлар давлати ва Испания ўртасидаги узок муддатли қураш тунислик зодагонларнинг турклардан ёки испанлардан паноҳ излаб ҳаракат қилишига боғлиқ бўлиб қолди. Ўттиз йилга яқин испан ва турк кўшинлари ўртасида тўқнашувлар юз бериб турди. Турклар томонидан Мальта рицарларининг тор-мор этилиши ва Ливиядаги Триполининг эгалланиши (1551 йил август) ҳамда Триполитаниянинг эгалланиши сабабли, Тунисда усманийлар ҳуқуқронлигини ўрнатиш мумкин бўлди. 1553 йили ваттосийлар сулоласини ағдариш учун Мароқашга юриш қилишди, лекин режа амалга ошмади.

1555 йили Сулаймон I кўшини Суданга юриш бошлади. 1556 -1557 йилларда Суданда усманийлар ҳуқуқронлиги ўрнатилди. Кейин султон кўшини Африкадаги Қизил денгиз соҳилларини истило қилди. 1557 йили Эфиопиянинг асосий бандаргоҳи Массаяни забт этди. 1558 - 1559 йилларда турк кўшини бир неча бор Эфиопияга ҳужум қилиб Шимолий Эритрея устидан тўлиқ назорат ўрнатди. Турк-эфиоп уруши танаффуслар билан 1572 -1589 йилларда давом этиб, туркларга янги ҳудудлар келтирмади.

1565 йили турклар Мальта рицарлари жойлашган қалъани тўрт ой қамал қилишди, 20 минг аскар ҳалок бўлса-да, жанг уларга қалаба келтирмади. Мальталикларга испанлар эскадрасы ёрдамга келгани-дан кейингина, турклар Мальтадан қетишди.

"Шаркнинг машхур сулолалари" китобидан